

Ny opplæringslov og modulstrukturerte læreplaner for voksne – hva nå?

Hvordan påvirker fullføringsreform og ny opplæringslov vårt arbeid?
Hvilke nye muligheter gir det våre elever og lærlinger?

Paal Chr Breivik

Statsforvaltaren i Vestland

18.02.2025

Noen hovedpunkter (Del 1)

- Ny opplæringslov og endringer i voksenopplæringsfeltet:
hvordan er dette knyttet sammen innen opplæring i kriminalomsorgen ?
- Hva er utfordringsbildet ?
- Nye rammer for samarbeid skole arbeidsdrift ?
- Noen innspill om hva som kan være lurt å ta med seg inn i samarbeidet ?

Hvorfor reformere ?

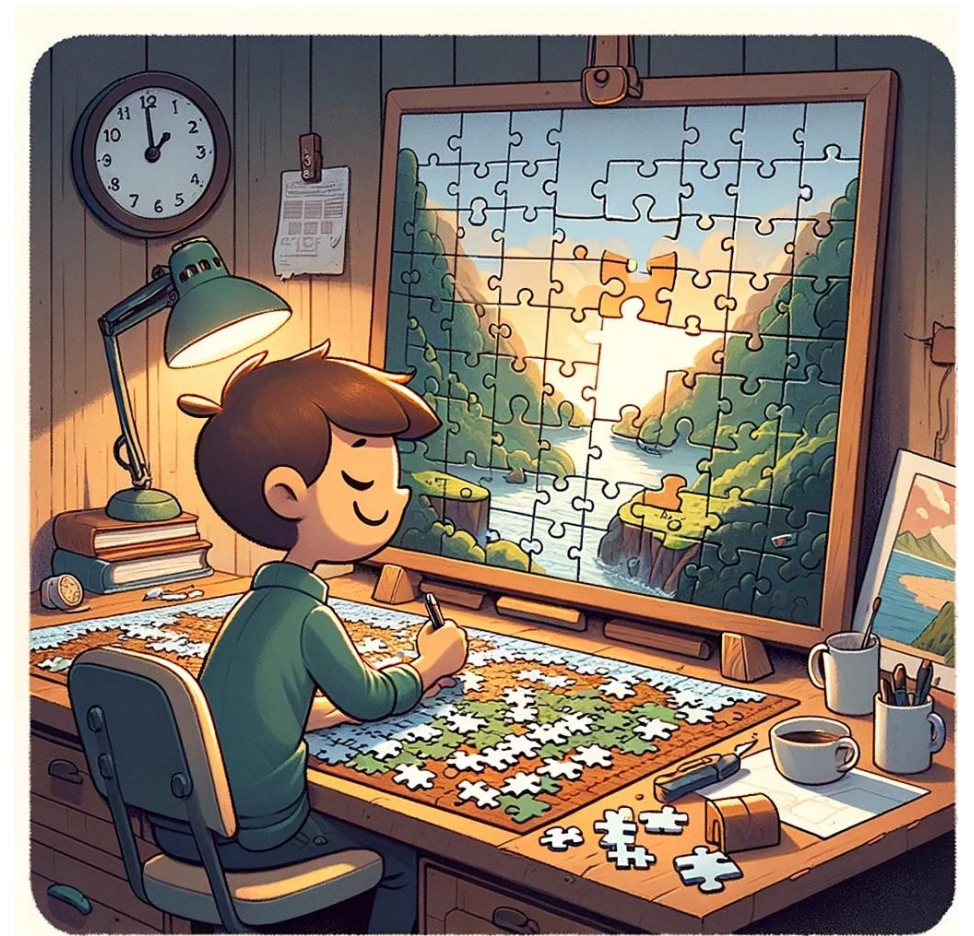
- Norge kan mangle 90 000 fagarbeidere innen 2035.
- I 2021 søkte 30.300 om læreplass, og bare 23 700 fikk dette.
- De siste årene har bare vel 75 til 80 prosent fullført vgs innen fem år.
- Langt flere slutter på yrkesfaglige utdanningsprogram enn studieforberevende.

- Hva kan vi gjøre med dette?

Fullføringsreformen

1. Rett til videregående opplæring frem til fullført utdanning
2. Tettere oppfølging av elever
3. Fagfornyelse og praksisnære utdanningsløp
4. Styrking av yrkesfag og lærlingeordninger
5. Digital kompetanse og tilrettelegging for livslang læring
6. Samarbeid mellom skole og arbeidsliv
7. Styrket kompetanse for lærere og rådgivere
8. Økt fleksibilitet i opplæringsløpene

Ny opplæringslov: Opplæring for voksne

Innhold

- Relativt store endringer sammenliknet med tidligere lov.
- Mer fleksibel og helhetlig opplæring for voksne deltakere

Hva er nytt?

- Endring i aldersgrense for voksenopplæring.
- Styrket mulighet til læreplass for voksne.
- Rett til individuell tilrettelegging for voksne.
- Rett til yrkesfaglig rekvalifisering.
- Modulstrukturert fag- og yrkesopplæring.

Fleksibilitet i voksenopplæring

Endringer i aldersgrenser: Ny lov senker aldersgrense for voksenopplæring, slik at de mellom 19 og 25 år kan velge mellom ordinær videregående opplæring eller voksenopplæring.

Fleksibilitet i opplæringen: Voksenopplæring blir mer fleksibel, uten fastsatt timetall, og tilpasser seg individets livssituasjon og realkompetanse.

Fordeler med fleksibilitet: Fleksibel opplæring gjør det mulig for personer i ulike livssituasjoner å fullføre videregående opplæring, noe som er viktig for arbeidsmarkedet.

Rett til læreplass for voksne ?

Gammel opplæringslov

Manglet regler om voksne sine retter til opplæring i bedrift

Ny opplæringslov

Reglene for opplæring i bedrift gjelder nå også for voksne

Gir styrket tilgang til læreplass, eventuelt andre opplæringstilbud som fører fram til fag- eller svenneprøve

Realkompetansevurdering og særskilt språkopplæring for voksne

- Lovfeste en generell rett til realkompetansevurdering
 - Med medfølgende rett til kompetansebevis
 - Gjelder alle voksne

- Lovfeste rett til særskilt norskopplæring
 - Ikke morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring

Modulstrukturert opplæring til forskjell fra ordinær opplæring

- Bedre tilpasset voksne.
- Opplæring på flere arenaer.
- Realkompetansevurdering skal avgjøre opplæringsbehov.
- Kompetansebevis etter fullførte moduler.
- Ikke fastsatt opplæringstid med timetall.
- Inga fastsett rekkefølge på modulene.
- Kan starte gjennom hele året.

Hva er resultatene fra forsøkene med Modulstrukturert opplæring for voksne ifølge evalueringen?

Modulisert opplæring som skreddersøm

- Erfaringene tyder på at læreplanene er godt tilpasset målgruppene.
- Det er mye fleksibilitet i ordningen, flere fylker brukte tid på å forstå hvor stort handlingsrommet faktisk var.
- En mer overkommelig veg for voksne fram til fagbrev.

Utfordringer med realkompetansevurdering

- RKV er en av hjørnesteinene i ordningen.
- Tilbakemeldingene er at ordningen er for omfattende og tidkrevende til å bli brukt i praksis.

Behov for (enda) mer samarbeid med arbeidsdriften

- Så mye som mulig av opplæringen skulle foregå i bedrift.
- Det har vært en utfordring å få på plass arbeidsplasser som kan være aktuelle (og godkjent lærebedrift).
- Stor læringseffekt i å kople på arbeidsdriften for å utarbeide læringsaktiviteter.

Oppsummert om modulstrukturert yrkesopplæring for voksne og ny opplæringslov

- Ny opplæringslov - Betydelig økning i tallet på innsatte som får rett til opplæring, tilnærmet «alle».
- Modulstrukturert voksenopplæring i yrkesfag er normalordning for 13 lærefag fra og med høsten 2024 (mulig å ikke starte dette skoleåret 2024 - 25).
- Opplæring skal foregå på arbeidsplassen – dette krever tett samarbeid med arbeidsdriften – se til G2 2024.
- Det er samlet ulike hjelpedokument med tips og råd fra en arbeidsgruppe med representanter fra skole og kriminalomsorg www.oppikrim.no.

G-nr 02/2024 - Rundskriv om forvaltningssamarbeid mellom opplæringssektoren og kriminalomsorgen.

- erstatter tidligere rundskriv G-nr 1/2009.

Her trekker jeg fram de viktigste endringene i denne sammenhengen og peker på de elementene som fremhever samarbeidet mellom skole og kriminalomsorg i lys av modulstrukturerte læreplaner.

Innledende tekst:

*Innsatte og domfelte har samme rettigheter og plikter som befolkningen ellers innenfor rammene som følger av straffegjennomføringsloven, opplæringsloven, folkerettslige konvensjoner og anbefalinger. Kriminalomsorgen skal gjennom samarbeid med andre offentlige etater, legge til rette for at innsatte og domfelte får tjenestene som lovgivningen gir dem krav på (se straffegjennomføringsloven § 4). Fylkeskommunen har ansvaret for å oppfylle retten til grunnopplæring for innsatte i fengsel, jf. opplæringsloven § 13-2 a. Innsatte og domfelte kan ha rett og plikt til opplæring på grunnskolenivå og rett til videregående opplæring. De kan også ha rett til spesialundervisning, tegnspråkopplæring, særskilt språkopplæring, samisk opplæring og opplæring i kvensk eller finsk. **Ut fra folkerettslige konvensjoner og anbefalinger har også innsatte og domfelte uten lovlig opphold i landet rett til opplæring.***

Forts.

Samordnet innsats mellom opplæringssektoren og kriminalomsorgen skal bidra til bedre muligheter for hver enkelt innsatt og domfelt til å fullføre og bli kvalifisert til læreplass, arbeid, utdanning og livslang læring. **For å lykkes i dette arbeidet, må parter på alle nivåer være bevisst på hvordan de best mulig samarbeider og får til kontinuitet i tjenestetilbudet.** Samarbeidet mellom stat, region og fylke er komplekst, og kan være uoversiktlig for den enkelte innsatte. Et godt forvaltningssamarbeid skal sikre tjenestetilbudet for domfelte og innsatte i tråd med deres behov og lovpålagte rettigheter, og bidra til å fremme tilpasning til livet etter fengselsoppholdet.

Om ansvar og motstrid:

I saker der det oppstår motstrid mellom de ulike ansvarsområdene, må konkurrerende hensyn aweiies etter en konkret vurdering. I vurderingen må det på den ene siden ses hen til om det er snakk om plikt til opplæring, rett til opplæring, eller kun et tilbud om opplæring. Det kan også være avgjørende om konflikten gjelder individuelle rettigheter etter opplæringsloven. På den andre siden får det betydning hvilke hensyn som er sentrale i den konkrete saken fra kriminalomsorgens ståsted. Bygningmessige hensyn, bemanningshensyn, generelle kontrolltiltak og sikkerhetsmessige forhold veier ikke nødvendigvis like tungt som konkrete sikkerhetsmessige forhold som eksempelvis lovbruddskategori, sammensetning av innsatte og innsattes adferd.

Ved motstrid mellom hensyn etter de ulike regelverkene er begge parter forpliktet **til i fellesskap å finne løsninger** som kan gi et opplæringstilbud i fengsel som sikrer mottakerne tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Ved motstrid som ikke lar seg løse, **vil konkrete sikkerhetsmessige vurderinger måtte veie tyngre enn hensynet til den innsattes rett og plikt til opplæring** hvis dette er forholdsmessig, jf. straffegjennomføringsloven §§ 2-3 og tilleggsprotokoll nr. 1 artikkel 2 til den europeiske menneskerettighetskonvensjonen.

Hvis motstriden gir konsekvenser av mer langvarig art, skal problemstillingen bringes inn for nærmeste overordnede forvaltningsnivå.

Om samarbeid regionalt:

Kriminalomsorgen skal samarbeide med fylkeskommunene, som er faglig og administrativt ansvarlig for opplæring for innsatte og domfelte. Kriminalomsorgen **bør** etablere kontakt med statsforvalterne, som utøver tilsyn og kontroll overfor de fylkeskommunale oppgavene og fylkeskommune(ne), og **skal** opprette fylkesvise møteplasser mellom partene. Der hvor det er hensiktsmessig, kan flere fylker samarbeide om dette. Samarbeidet skal innenfor rammene som er nevnt ovenfor (punkt 3) legge til rette for et differensiert opplæringstilbud som er tilpasset de innsatte og domfelte. Samarbeidet bør omfatte plan- og budsjettarbeid, utveksling av informasjon, samt bidra til kompetanseheving innad i etatene.

Om samarbeid lokalt:

Fengselet og friomsorgskontoret **skal** samarbeide med den enkelte videregående skole og aktuelle opplæringskontor om innsatte og domfelte. Fengsel og friomsorgskontor har ansvar for å etablere rutiner og faste møteplasser for samarbeid mellom skoleledelsen og fengsels- og friomsorgsledelsen. Samarbeidet omfatter daglig samordning, koordinering og evaluering. Partene **skal** lage årlige konkrete samarbeidsavtaler mellom fengsel/friomsorgskontor og skole, der man f.eks. tar opp kortsiktige og langsiktige mål, bruken av felles utstyr, kostnadsdeling o.l. Likeledes **skal** det utarbeides årlige handlingsplaner for samarbeid mellom fengsel og skole, der spesielt samarbeid mellom arbeidsdriften og skolen blir beskrevet, oversikt over ulike samarbeidsarenaer, hvordan opplæringen og arbeidet skal dokumenteres og overføringsrutiner til andre fengsler eller til straffegjennomføring i samfunn og til løslatelse. Handlingsplanene **skal** også beskrive samarbeid for å videreføre et påstartet opplæringstilbud som ivaretar domfeltes progresjon, ved endret straffegjennomføringsform til delgjennomføring EK eller prøveløslatelse med møteplikt til friomsorgen i kommuner/fylker uten oppfølgingsklasse. Samarbeidsavtaler og handlingsplaner **skal** evalueres årlig.

Opplæringssektoren har ansvar for:

- å gi opplæring i samsvar med opplæringsloven med forskrift og folkerettslige forpliktelser.
- **materiell og utstyr** til opplæring. Ved felles bruk av inventar og maskinpark må dette avtales med hensyn til forsikring og HMS, jf. tredje siste kulepunkt under pkt. 3 over.
- at innsatte som har rett til å få **realkompetansevurdering** og som ønsker det, får vurdert sin realkompetanse.
- å sørge for at innsatte har tilgang på tilstrekkelig karriereveiledning og øvrige rådgivningstjenester.
- å ivareta innsatte og domfeltes rett til et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven kapittel 9 A

Forts:

- **i samarbeid med arbeidsdriften** å bruke mulighetene til yrkesfaglige opplæringer i verksteder og ellers i fengslet.
- å legge til rette for at flest mulig kan delta i opplæring, og arbeide for at ulike grupper av innsatte skal ha et opplæringstilbud, herunder å gi kortere kompetansegivende opplæringstilbud som samsvarer med læreplanverket.
- å legge til rette for videreføring av påbegynt opplæring for innsatte ved frigang, overføring og ved løslatelse gjennom å sørge for nødvendig kontakt og overføring av ansvar mellom skoleavdelingene i fengslene, og skole, oppfølgingsklasse, fagopplæringskontor eller voksenopplæringscenter i hjemfylke/-kommune.

Forts:

- oppfølgingsklasser for innsatte med frigang e.l., domfelte som gjennomfører straff i samfunn, løslatte med og uten møteplikt hos friomsorgen for fullføring av grunnopplæring (påbegynt under straffegjennomføring), for å lettenovergangen fra opplæring i fengsel til deltakelse i opplæring i bostedsfylket/kommunen.
- et tett samarbeid mellom skoleavdelingen i fengselet og ansvarlig skolemyndighet i innsattes hjemfylke. I de tilfeller der domfelte er i et opplæringsløp og prøveløslates med møteplikt for friomsorgen, eller har delgjennomføring EK, bør aktuell skole informeres om at videre dialog og samarbeid skjer gjennom friomsorgskontoret.

Forts:

- å dokumentere den opplæringen som gis.
- **å delta i planprosesser** med kriminalomsorgen og øvrige etater som har betydning for opplæringstilbudet til innsatte. Kriminalomsorgen har et samordningsansvar for de ulike planene.
- å delta i fora for erfaringsutveksling, kunnskapsutvikling og kunnskapsoverføring.

Siste oppsummering:

Se arbeidet med Modusstrukturert opplæring i sammenheng med samarbeidsrundskrivet G2 – 2024

- Aktuelle tema som kan nedfelles i lokalt plan og avtaleverk:
 - forankring av felles målbilde ?
 - aktuelle fagutdanninger?
 - aktuelle framtidige fagutdanninger?
 - hvordan samarbeide, på hvilke arenaer, hvilke roller?
 - aktuelle andre samarbeidsparter?

Lenke til dokumentene:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/g-nr-022024-rundskriv-om-forvaltningssamarbeid-mellom-opplaringssektoren-og-kriminalomsorgen/id3033034/>

- <https://www.oppikrim.no/nn/tema-og-faggrupper/rettleiar-til-gjennomforing-av-modulstrukturerte-lareplanar/>